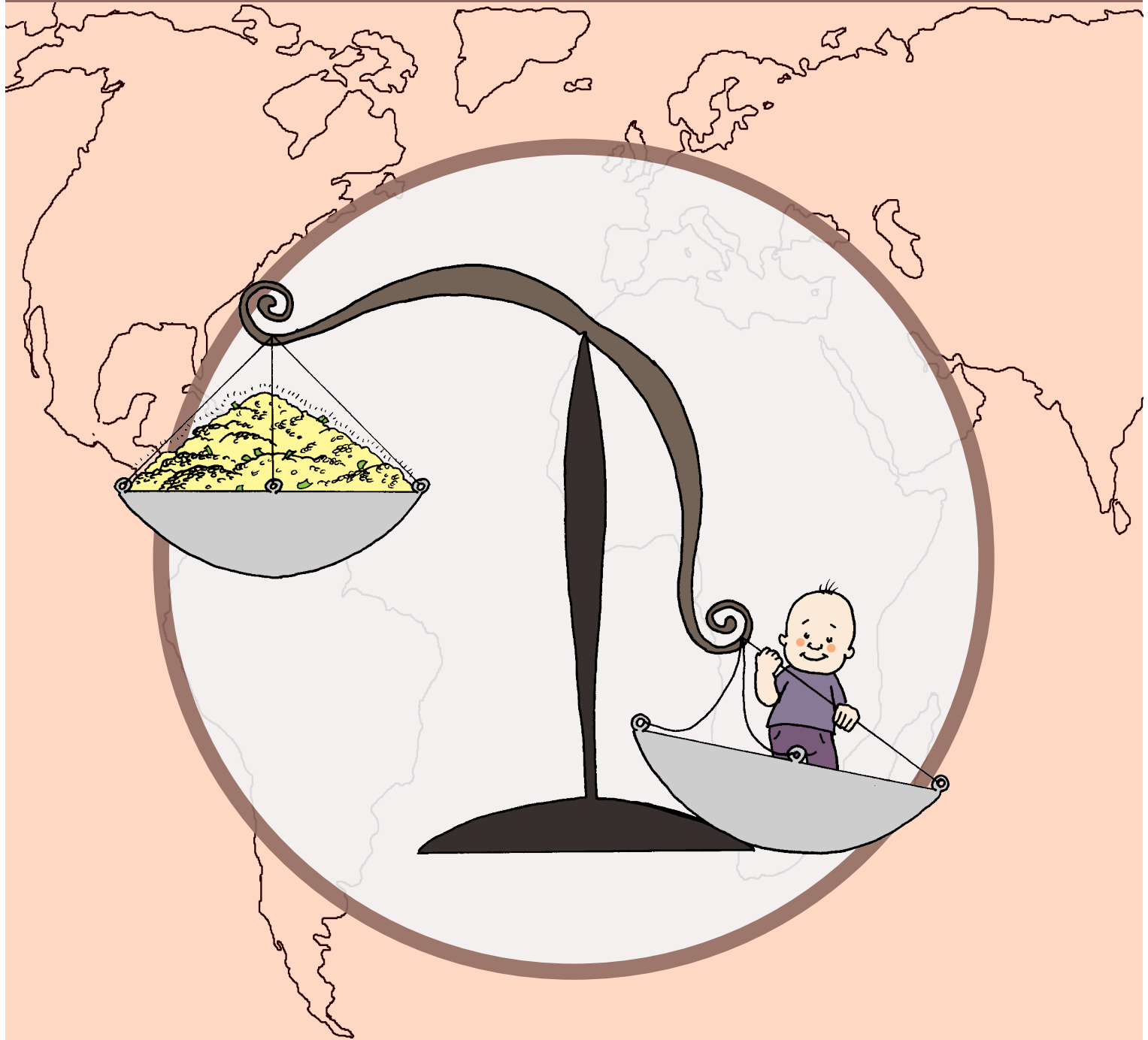

9. VERDIER

Omfang: 4 samlinger, hver på 3 timer

Målgruppe: Alle

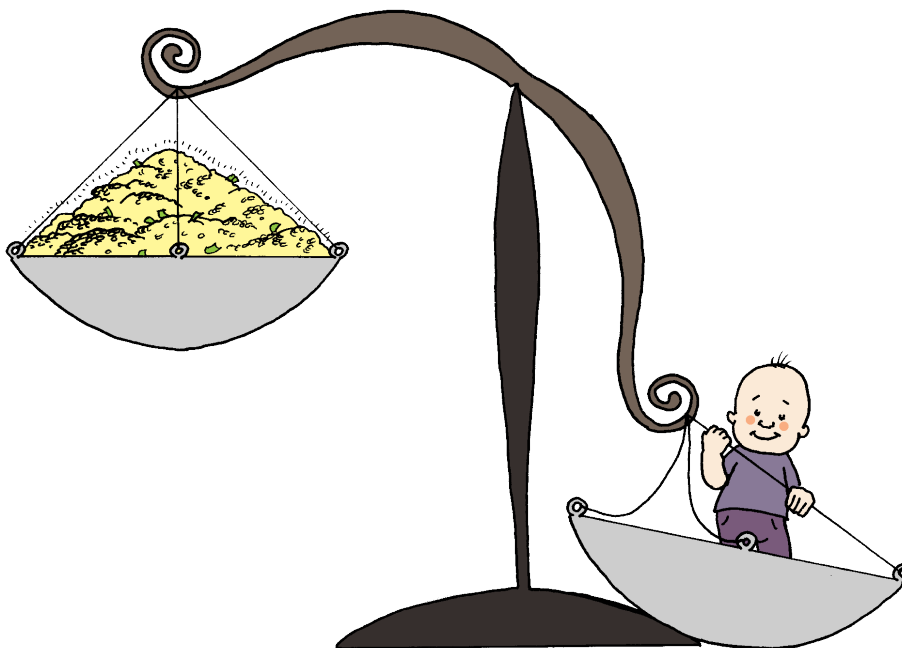
Mål: Å stimulere til samtale og debatt om ulike verdigrunnlag, og å lære mer om hvordan de grunnleggende verdier i livet forstås i ulike kulturelle sammenheng

Tema: Verdier

Deltemaer:

1. Frihet
2. Menneskeverd og menneskerettigheter
3. Tro, livssyn og verdier
4. Ansvar for eget og andres liv

VERDIER

Innledning

"Hvilke verdier er viktigst i dagens og morgendagens samfunn?"

Slik åpner Verdikommisjonen sin sluttrapport i sitt "Brev om Frihet". Kommisjonen ble nedsatt ved kongelig resolusjon 30. januar 1998, og den innleverte sin sluttrapport vel tre år etter. Mange stilte spørsmål om **verdien** av en verdikommisjon. Men den var iallfall et uttrykk for at verdispørsmål står sentralt i både politikeres og andre menneskers daglige liv. Det betydelige engasjementet den skapte, viste at folk var engasjert i verdispørsmål, selv om man ikke alltid var enige om hvilke verdier som skulle prege samfunnet.

I hvilken grad er samfunnet et verdifelleskap og i hvilken grad **må** det være et verdifelleskap? Hvilke verdier skal prege det norske samfunnet, og er disse spesielt norske? Dette er spørsmål som ofte er oppe i samfunnsdebatten, spesielt med tanke på det flerkulturelle samfunnet. Skal samfunnet være et verdi-enighetsfelleskap, eller kan det være et verdi-uenighetsfelleskap? Trenger man et minimum av grunnverdier i samfunnet som alle støtter opp om – og hva er i så fall disse?

Vi har alle et sett av verdier som vi styrer etter når vi skal orientere oss i livet. Når vi møter andre mennesker eller kommer til andre kulturer, oppdager vi at mennesker har en del verdier til felles, men at man også vektlegger eller forstår en del verdier forskjellig.

Nå vil vi gå nærmere inn på enkelte av de verdiene man tradisjonelt har satt høyt i Norge og stille en rekke spørsmål som kan være utgangspunkt for en dypere forståelse av egne og andres verdier. Kanskje noen av medlemmene i gruppen vil trekke fram andre temaer eller verdier enn de som er foreslått her. Det vil være fruktbart for gjensidig læring om disse temaene blir nevnt og samtalt om. Her foreslås fire temaer, men de kan suppleres.

Omfang: 4 samlinger, hver på 3 timer

Målgruppe: Alle

Mål: Å stimulere til samtale og debatt om ulike verdigrunnlag, og å lære mer om hvordan de grunnleggende verdier i livet forstås i ulik kulturell sammenheng

Tema: Verdier

Deltemaer:

1. Frihet
2. Menneskeverd og menneskerettigheter
3. Tro, livssyn og verdier
4. Ansvar for eget og andres liv

Deltema 1: Frihet

Det er neppe tilfeldig at Verdikommisjonen begynner med frihetsbegrepet. Mange av dem som kommer som flyktninger til Norge, har flyktet fra situasjoner hvor de opplevde nettopp fravær av frihet.

I forhold til mange andre land har folk i Norge en veldig stor grad av frihet. Men frihet er så mangt: Ytringsfrihet, forsamlingsfrihet, trosfrihet og frihet fra diskriminering er noen typer grunnleggende friheter. Frihet til å kunne velge hvordan man vil leve sitt liv, og friheten til å kunne realisere muligheter for sitt liv, er andre og kanskje mer omfattende friheter. Noen vil til og med hevde at for mye frihet i realiteten fører til for stor grad av individualisme og dermed mindre frihet.

Spørsmål til samtale:

- a. Hvordan forstår dere begrepet "frihet"?
- b. Hva slags friheter mener dere er viktigst?
- c. Hvordan kan man kjempe for friheten?
- d. Hvor går grensene for et menneskes frihet?
- e. Hvor går grensene for ytringsfriheten?
- f. Er det forskjell på den individuelle friheten og fellesskapets frihet?
- g. Opplever dere at friheten på noen måte begrenses i Norge?
- h. "*Friheten har sin pris*" – hører man av og til bli sagt. Hva kan være eksempler på dette?
- i. "*Brev om Frihet*" er for langt til å gjengis her, men det er mulig å gå inn på internett og lete opp "*Verdikommisjonen*" og lese hele brevet der, og sluttrapporten for øvrig. Samtal gjerne om denne i gruppen. (se www.verdikommisjonen.no).

Deltema 2:

Menneskeverd og menneskerettigheter

Ved å se på nyheter i aviser og på TV kan man fort få inntrykk av at menneskers verd vektet ulikt og at noen er mer verdt enn andre. Nærheten til en tragedie er ofte helt avgjørende for oppslagene. Når tre mennesker drukner i en båtulykke på Sørlandet, får det langt større bokstaver i avisen enn når 200 mennesker er omkommet i en gruve i Kina.

Politiske sympatier er en annen faktor som virker inn på våre vurderinger. At hundre sivile blir drept i jakten på fem mennesker som av en stat er definert som "terrorister", blir i en krigssituasjon gjerne karakterisert som "trist, men nødvendig".

Noen vil hevde at det er en menneskerett å utøve sin religion uten noen begrensninger, men i noen tilfeller vil dette kunne føre til en konflikt med andre menneskers rettigheter. I noen land praktiseres fremdeles dødsstraff – det gjelder også i enkelte land som selv hevder å stå for menneskerettighetene.

Slik kunne vi fortsette å finne mange eksempler på ulik vurdering og forståelse av menneskeverd og menneskerettigheter.

Spørsmål til samtale:

- a. Finn frem FNs menneskerettighetserklæring og samtale om hvordan disse paragrafene praktiseres i forskjellige land/ kulturer og i deres opprinnelsesland.
- b. Samtale om hva menneskerettigheter egentlig er. Er de universelle?
- c. Vurderingen av menneskers verdi viser seg ofte i behandlingen av samfunnets svakeste. Hvordan kommer

menneskeverdet til uttrykk i møte med papirløse flyktninger, tiggere, romfolk, narkomane, det ufødte liv, seksuelle minoriteter, funksjonshemmede, gamle og mennesker som er "annerledes"?

- d. Hvis noen i gruppen har immigrert til Norge, hvordan opplevde de at deres rettigheter og menneskeverd ble ivaretatt da de kom til landet?
- e. Kan dere finne eksempler på religiøse praksiser som kan komme i konflikt med menneskerettighetene?
- f. Når ulike menneskerettigheter kolliderer, f.eks. trosfriheten og retten til ikke å bli diskriminert på grunnlag av kjønn, hva gjør man da?

Deltema 3:

Tro, livssyn og verdier

Vi har tidligere tatt opp temaet religion under studieemnet "Det religiøse mangfold". Ikke desto mindre finner vi det naturlig å sette dette inn i en enda videre sammenheng i forbindelse med verdispørsmål.

I samfunnsdebatten hører man ofte referert til "kristne verdier". Av og til sies det ofte "kristne og humanistiske verdier" Hva menes med dette? Er det sånn at noen verdier er mer kristne enn andre? Og er det slik at disse ikke finnes i andre religioner?

En del innvandrere som kommer til Norge blir forundret over at livssyn betyr noe annet enn religion. Det engelske ordet for livssyn – life stance – er et relativt lite brukt ord i verden. Hva sier det om verden? Humanisme uten gudstro er for enkelte utenkelig. For andre igjen er religion som regel noe inhumant.

Oppgaver og spørsmål til samtale:

- a. Hvilken rolle spiller din tro eller livssyn i ditt verdivalg og i måten du velger å leve ditt liv på?
- b. I hvilken grad gir det mening å snakke om kristne og humanistiske verdier, og hvilke konkrete verdier tror dere da det er snakk om?
- c. Hvordan kan man begrunne og omtale verdier sånn at flest mulig føler tilhørighet og eierforhold til dem?
- d. Er det verdier i andre religioner eller i andre kulturer som ikke blir verdsatt i det norske samfunnet? I så fall hvilke verdier?
- e. Fortell hverandre hvordan begrepet "livssyn" blir forstått i deres kultur/samfunn.
- f. Human-Etisk Forbund i Norge er en livssynsorganisasjon som ikke inkluderer Gud i sin livsanskuelse. Hva bygger de sitt livssyn på?
- g. På hvilken måte henger deres livssyn sammen med deres syn på menneskeverd og menneskerettigheter?

Deltema 4:

Ansvar for eget og andres liv

*"Først forfulgte de kommunistene,
men jeg protesterte ikke,
for jeg var ikke kommunist.
Så forfulgte de fagforeningsfolk,
men jeg protesterte ikke,
for jeg var ikke fagforeningsmann.
Så forfulgte de jødene og sigøyerne,
men jeg protesterte ikke,
for jeg var ikke jøde eller sigøyer.
Så forfulgte de katolikkene,
men jeg protesterte ikke,
for jeg var ikke katolikk
Når de så forfulgte oss,
var det ingen igjen som kunne protestere."*

Martin Niemöller (1945), tysk antinazistisk prest

(Det finnes flere versjoner av dette sitatet.)

"Don't ask what your country can do for you. Ask what you can do for your country!"

(Spør ikke hva ditt land kan gjøre for deg. Spør hva du kan gjøre for ditt land!) John F. Kennedy, 1961.

Friheten har sin pris. Vi må alle ta ansvar for vårt eget liv, og av og til må vi også ta ansvar for andres liv. Dette er en grunnleggende verdi – å se sitt ansvar og å påta seg ansvar. Sammen med rettigheter følger alltid plikter. Det finnes mennesker som helst vil "skumme fløten" av fordelene ved å bo i et fritt og godt land, uten selv å ville bidra. Det finnes mennesker som vil fraskrive seg ansvaret for en vanskelig situasjon i eget liv eller i samfunnslivet. Og det finnes mennesker som er villige til å ofre det meste i kampen for andre mennesker og for verdier de holder høyt.

Denne samlingen skal hjelpe oss til å se betydningen av, og rikdommen i det å leve som et ansvarlig og fritt menneske.

Spørsmål til samtale:

- For hvem – og for hva føler du ansvar i det daglige liv?
- Hvordan utspiller verdikamper seg i vårt samfunn?
- I hvilken grad har du et ansvar for å involvere deg i andres liv? Hvor langt strekker ansvaret seg?
- Hvordan er forholdet mellom "ansvar" og "omsorg"?
- Hva betyr det å ta ansvar for eget liv?
- Er det en sammenheng mellom begrepene "frihet" og "ansvar" – i så fall hva?